

Stockholms
stad

Entré Bagarmossen

2024

slutversion

2024-09-15

Artskyddsutredning
fåglar,
detaljplaneområde
Entré Bagarmossen

Uppdragsnummer: 3183013187	Artskyddsutredning fågel, detaljplaneområde Entré Bagarmossen. Rapport 2024
Daterad: 2024-09-15	
Reviderad: 2024-09-15	
Beställare: Ylva Kjellin	

RAPPORT

Artskyddsutredning fågel, detaljplaneområde Entré Bagarmossen.
Slutversion

Konsult/kontakt

EkologigruppenÅsögatan 121
11624 Stockholm
0852520100
www.ekologigruppen.seeko@ekologigruppen.se

Medverkande konsulter:

Anders Haglund
Jannike Fagerlund
Fingal Gyllang
Lark Davids

Foton, kartor och illustrationer Ekologigruppen, om inget annat anges.

Stockholms stads projektgrupp:

Exploateringskontoret:
Ylva Kjellin

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

**Stockholms
stad**

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund och syfte	6
Inledning	6
Avgränsning	7
Kunskapsunderlag	9
Osäkerhet i bedömningen	9
Lagstiftning för fåglar	10
Miljöbalken	10
Artskyddsförordningen	11
Påverkan på arterna under byggtiden	12
Fågelarter inom detaljplaneområdet	14
Påverkan och åtgärder	18
Beskrivning av detaljplanens påverkan	18
Påverkan på fåglar	19
Åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion	22
Förslag till vidare utredning	27
Referenser	28

Bilaga 1. Karta över fynd av gröngöling med flera arter 2021

Bilaga 2. Detaljerad beskrivning av påverkan på arter

Sammanfattning

Mål och syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av Exploateringskontoret, Stockholm stad, tagit fram en artskyddsutredning inom detaljplaneområdet Entré Bagarmossen. Målet med utredningen har varit att beskriva detaljplanen Entré Bagarmossens påverkan på fåglar och ge förslag till generella åtgärder för ekologisk kontinuitet så att planen inte strider mot artskyddsförordningen. I kommande skede kommer åtgärdsförslagen att behöva göra platsspecifika och mer detaljerade. Ytterligare mål är att visa hur skyddade arter fåglar beaktas i planering och genomförande av detaljplanen, med syfte att undvika att negativ påverkan på fåglar sker.

Alla fågelarter har omfattats av utredningen men fokus har legat på arter vars nationella populationer inte har tillfredsställande populationsnivåer. För dessa arter kan därför särskilda skyddsåtgärder vara aktuella i samband med en exploatering. Detta omfattar framför allt arter som är rödlistade, arter listade i fågeldirektivets bilaga 1, samt arter med en lokalt liten population. Dessa arter benämns i denna rapport som naturvårdsrelevanta arter.

Kunskapsunderlag

Artskyddsutredningen bygger på den naturvärdesinventering och fågelinventering som Ekologigruppen genomförde under våren 2021, samt observationer registrerade på databasen Artportalen sökning mellan åren 2000–2024. Fågelinventeringen omfattade samtliga kvarter (infillområden) utom delar av ett. I samband med fågelinventeringen framkom det att 26 arter häckade eller utnyttjade det inventerade området för födosök. Åtta av dessa utgjordes av rödlistade fågelarter.

Lagstiftning

Alla vilt förekommande fågelarter i Sverige är fridlysta enligt artskyddsförordningens §4. Det innebär att det är förbjudet att avsiktligt döda vilda fåglar, och att skada eller förstöra deras bon, ägg eller ungar. Det är vidare förbjudet att avsiktligt störa fåglar så att risk finns för att en arts population inte kan bibehållas på en tillfredsställande nivå eller att möjligheten att återupprätta en redan liten population till en tillfredsställande nivå förhindras.

Förekomst och påverkan

För fyra av de nio rödlistade arterna: björktrast, grönfink, stare och svartvit flugsnappare, tas delar av revir och boplatser i anspråk i detaljplanen. Ytterligare en art, gröngöling, som har en liten lokal population noterades under inventeringen 2021. Arten häckade i detaljplaneområdet 2018 och därför bedömdes att delar av ett revir kan komma att påverkas. Gröngöling konstaterades enligt uppgift i databasen Artportalen även häcka under 2023 strax utanför planområdet, i anslutning till kvarter F. Detaljplanen bedöms medföra att det finns risk för populationen inte kan bibehållas på en tillfredsställande nivå för arterna björktrast, grönfink, stare och gröngöling. Svartvit flugsnapparens lokala population bedöms inte påverkas.

De resterande fem rödlistade arterna tornseglare, gråkråka, duvhök, östersjötrut och fiskmås bedöms inte påverkas då boplatserna eller möjligheter till födosök inte bedöms beröras av detaljplanen.

Eftersom förändringarna i artskyddsförordningen trädde i kraft första oktober 2022 finns ännu få rättsfall och domar kring liknande frågor. Det råder fortfarande osäkerhet vad som menas med störning och tillfredsställande population. Av de anledningarna och av försiktighetsprincipen rekommenderar Ekologigruppen ändå att genomföra skyddsåtgärder för att inte riskera att hamna i konflikt med artskyddsförordningen. Föreslagna skyddsåtgärder redovisas i punktform nedan rör björktrast, grönfink, stare och gröngöling.

Skyddsåtgärder

Först redovisas de förslag på skyddsåtgärder som bedöms vara av tvingande karaktär, alltså som bör genomföras i syfte att undvika att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen. Därefter redovisas de

åtgärder som inte bedöms vara av tvingande karaktär men som är gynnsamma för flera fågelarter. Åtgärderna bör detaljutföras i samråd med ekolog.

Tvingande åtgärder

- Genomför avverkning och röjning under icke häckningssäsong, 15 mars–31 juli, (gäller för alla i området förekommande fågelarter).
- Skydda och spara värdefulla gamla träd och hålträd och på allmän platsmark och i möjligaste mån i kvartersmark.
- Spara döda och döende träd på allmän platsmark inom detaljplaneområdet i syfte att gynna stare och gröngöling.
- Plantera bärande träd och buskar i planområdet som kan utgöra föda för arter som björktrast och grönfink. Förslag på inhemska trädslag och buskar är oxel, rönn, hägg, sötkörbär, lönn, nypon, enbuskar, hagtorn och slån.
- Anlägg 0,2 hektar artrika ängsmarker med örter och där det finns förutsättningar för etablering av tuvmyror. Miljön utgör födosökmiljöer för grönfink och gröngöling. Lämplig placering är den östra delen av planområdet (västra delen av objekt 5 i naturvärdesinventeringen).
- Se till att de gräsytor som försvinner ersätts med nya gräsytor i minst samma omfattning.
- Spara och utveckla partier med lövskog i lämpliga idag öppna områden så att de kan utgöra ersättningsmiljöer för de lövrika livsmiljöer som går förlorade vid bebyggelse för arter som grönfink och gröngöling. Uppväxande gran röjs med fördel bort.
- Återskapa lövrika och artrika skogsbrynsmiljöer på en minst 150 meter lång sträcka (gärna nära kvarter C).
- Sätt upp och underhåll 16 stycken fågelholkar för stare i lämpliga miljöer (nära kvarter A och C).

Ikke tvingande åtgärder

- Sätt upp och underhåll 16 stycken fågelholkar för svartvit flugsnappare (kvarter A och C) och för tornseglare i lämpliga miljöer.
- Följ upp om de vidtagna åtgärderna är genomförda och får önskad effekt på arternas förekomst
- Upprätta en skötselplan. Återkommande skötsel av naturmark utgör en viktig del av många av de restaurerande åtgärder som behövs för att inte riskera att förbud utlöses för planerna inom kvarteren och på allmän platsmark.

Om samtliga i utredningen föreslagna åtgärder genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken för att detaljplanerna ska strida mot bestämmelserna i artskyddsförordningen är liten. En viktig del i processen är därför ett 12:6-samråd med Länsstyrelsen. Denna utredning utgör ett viktigt underlag i detta samråd.

Bakgrund och syfte

Inledning

Ekologigruppen har på uppdrag av Exploateringskontoret, Stockholm stad, tagit fram en artskyddsutredning inom detaljplaneområdet Entré Bagarmossen (Figur 1). Målet med utredningen har varit att beskriva detaljplanens påverkan på fåglar och ge förslag till åtgärder för ekologisk kontinuitet så att planen inte strider mot artskyddsförordningen. Ytterligare mål är att visa hur skyddade arter fåglar beaktas i planering och genomförande av detaljplanen, samt att undvika negativ påverkan på fåglar. Inventeringsområdet ligger i Bagarmossen i sydöstra delarna av Stockholms stad (figur 1). Inga nya fältbesök har genomförts inom ramen för uppdraget.

Figur 1. Översiktsskarta över planområdets läge, inventeringsområdet för fågelinventeringen och områdets relation till kända naturvärden i omgivande landskap. Kända artfynd redovisas ej i kartan. Bakgrundskartan är Lantmäteriets topografiska webbkarta respektive ortofoto.

För kvarter I så ingick endast en preliminär bedömning av påverkan. Eftersom bebyggelseplanerna har förändrats sedan artskyddsutredningen togs fram (2021) har utredningen uppdaterats med avseende på de nya bebyggelseförslagen.

Avgränsning

Geografisk avgränsning

Utredningen omfattar påverkan på fåglar inom detaljplanområdet (Figur 2). För kvarter I så ingår en preliminär bedömning av påverkan. I karta Figur 1 framgår detaljplaneområdets läge och gränser, samt i figur 2 planerad bebyggelse inom kvarteren.

Fågelinventeringen som utredningen bygger täcker större delen av planområdet (Figur 2). Kvarter I tillkom senare och endast den norra delen av förtätningsområdet ingick i fågelinventeringen. De södra delarna ska inte bebyggas. Utredningen bygger kunskap från fågelinventeringen, samt på uppgifter från databasen Artportalen och beskrivning av biotop från naturinventeringen 2021. Ekologigruppen bedömer att det här, på grund av det begränsade naturvärdet, inte finns någon större risk för förekomst av andra fågelarter än de som påträffats i övriga delar av planområdet. Det är därmed rimligt att i artskyddsutredningen utgå från detta antagande.

Figur 2. Detaljplaneområdet för Entré Bagarmossen med nya kvarter (infillområde) (A–I) för bostäder. I denna utredning ingår utredning av kvarter A–H samt en preliminär bedömning av kvarter I där fågelinventering inte genomförts. Kartan är daterad till 2024-02-28.

Fågelarter som omfattas

Alla fågelarter som bedömdes häcka inom detaljplaneområdet omfattas av utredningen. Särskilt noggranna utredningar har gjorts för:

- fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen
- rödlistade arter,

- arter som uppvisar en negativ trend
- arter med en liten lokal population.
- tidigare rödlistade arter som idag inte bedöms hysa tillfredställande populationsnivåer

Dessa arter benämns i utredningen som **naturvårdsrelevanta fågelarter**.

Ekologigruppen bedömer i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer att arter som i denna rapport klassificeras som **naturvårdsrelevanta** oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredställande nivå. Arter som tidigare varit rödlistade är ett tillägg från Ekologigruppen. Prejudicerande domar som visar hur artskyddsförordningens nya lydelse ska tolkas saknas emellertid fortfarande.

Naturvårdsrelevanta fågelarter som behandlas med noggrann utredning

Rödlistan arter

Den svenska rödlistan utarbetas av Artdatabanken. Rödlistan uppdateras vart femte år och den senaste rödlistan gavs ut 2020. Rödlistan i sig innebär inget skydd utan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika rödlistkategorier beroende på artens status. Det finns sex rödlistningskategorier: (RE) nationellt utdöd, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (DD) kunskapsbrist. Arter utan känd minskning eller negativ påverkan och med tillräckligt stor population klassas som livskraftiga (LC).

Fågelarter markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen

Här listas arter som omfattas av fågelarter som ingår i fågeldirektivets bilaga 1. För dessa arter ska respektive medlemsstat upprätta skyddade livsmiljöer.

Fågelarter med liten lokal population

Här innefattas arter som lokalt har en liten population men som inte är rödlistade då de är förhållandevis vanliga i ett nationellt perspektiv.

Fågelarter som uppvisar en negativ trend

Innefattar arter med tydligt negativ trend som är statistiskt säkerställd under en flerårig period, men som inte fångats upp i någon rödlisteklassning.

Tidigare rödlistade arter

Arter som tidigare varit rödlistade orsakade av habitatförlust i Sverige men där populationen har stabiliserat sig på en lägre nivå jämfört med före rödlistningen.

Åtgärder

I denna utredning föreslås åtgärder på ett generellt plan. Detaljerade anvisningar för åtgärder ingår inte. I möjligaste mån föreslås lokalisering för åtgärder inom delområden inom detaljplaneområdet. Detaljutformning, projektering och exakt lokalisering av åtgärderna måste ske inom det försatta planarbetet. Det är önskvärt att åtgärderna i så stor utsträckning som möjligt framgår av samrådshandlingarna.

Kunskapsunderlag

Denna utredning bygger på kunskapsunderlag i form av den naturvärdesinventering (figur 3) och fågelinventering (figur 2) som Ekologigruppen genomförde under våren 2021 (Ekologigruppen 2021), samt de nya bebyggelseplanerna daterade till 2024-02-28 (figur 2). Fågelinventeringen inkluderade även en sammanställning av uppgifter om fågelobservationer från området som rapporterats till Artportalen under perioden 2000–2021. Inför framtagande av denna uppdaterade rapport gjordes ett nytt utsök av fågelarter på databasen Artportalen daterat till 2024-06-18.

Artskyddsutredningen omfattar samtliga kvarter (figur 2, 3) med omgivning. I figur 3 redovisas de identifierade naturvärdena (Ekologigruppen 2021) i förhållande till kvarteren och lokaliseringen av byggnaderna inom dessa.

I naturvärdesinventeringen ingick även en kartering av skyddsvärda träd inom kvarteren. Detta underlag kan användas till att precisera åtgärder knutna till skydd av träd.

Figur 3. Kartan illustrerar naturvärdesobjektens läge och geografiska utbredning inom detaljplaneområdet samt läge för den planerade bebyggelsen.

Osäkerhet i bedömningen

Kunskapsunderlag

En fågelinventering, ett enskilt år, visar vilka fågelarter som utifrån observationerna kan bedömas häcka under det år då inventeringen genomfördes. Någon enstaka art som häckar vissa år i området, men inte andra år, kan därmed missas om man bara inventerar ett år. Detta medför en viss osäkerhet i bedömningen.

I samband med fågelinventeringen våren 2021 genomfördes totalt fyra fältbesök. Metodiken för revidering föreslår åtta till tolv besök (Naturvårdsverket 2012). Vid färre besök är risken stor att

arter som hävdar revir tidigare på året, exempelvis hackspettar, missas. Det går dock att med kvalitet genomföra inventering med färre besök men det medför en större osäkerhet. 2021 var våren ovanligt kall. Av denna anledning anlände många arter som i normala fall kommer runt första maj först några veckor in i denna månad. På grund av detta så blev många tropikflyttande arter bara noterade vid ett tillfälle och därmed kunde inte säkert konstateras om fåglarna höll permanent revir eller inte. Av försiktighetsprincipen utgår vi i denna utredning på grund av det relativt begränsade antalet inventeringstillfällen från att arter som svartvit flugsnappare och gröngöling hade revir i området, trots att de bara observerades vid ett tillfälle.

Bedömning av påverkan

Det bedöms vara en stor osäkerhet i avgränsning av och därmed bedömning av storlek på den lokala populationen hos många arter. Den lokala populationen antas i denna utredning antingen schablonmässigt motsvara populationen i Stockholms län eller för långflyttande arter hela Sverige. Egentligen ska den lokala populationen utgå från att en population är isolerad genetiskt och/eller geografiskt. Då kunskap om detta som regel saknas så används som schablon Stockholms län för kortflyttande arter eller stannfåglar.

I kvarter I (figur 2) har ingen fågelinventering genomförts och här bygger kunskap på uppgifter från databasen Artportalen och beskrivning av biotop från naturinventeringen 2021 (Ekologigruppen 2021).

Lagstiftning för fåglar

Miljöbalken

Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl (Sveriges riksdag 2022a).

Miljöbalkens hänsynsparagraf

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd är skyldig att skaffa sådan kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet (Sveriges riksdag 2022b).

Artskyddsförordningen

Regelverket kring artskydd regleras i Sverige genom artskyddsförordningen. Detta är en nationell lagstiftning som införlivar EU:s art- och habitatdirektiv, samt fågeldirektiv i svensk lagstiftning. Alla svenska fåglar är fridlysta enligt 4 §

Artskyddsförordningen 4 § från och med 1 oktober 2022

Det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningssperiod, om inte störningen saknar betydelse för att:
 - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
 - b) återupprätta populationen till denna nivå

Naturvårdsverket anser i sitt remissvar till regeringen angående förändringen att befintlig praxis att begreppet ”störning” innefattar försämringar eller förstörelse av fåglars fortplantningsområden (Naturvårdsverket 2021). I lagens mening bör således (enligt Naturvårdsverket) en sådan påverkan, som exempelvis ny bebyggelse utgör, tolkas in i förbudet mot störning.

Ekologigruppen bedömer att fågelarter som i denna rapport klassificeras som naturvårdsrelevanta oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå. Naturvårdsrelevanta arter omfattar följande kategorier:

- rödlistade arter (eller arter som nyligen varit rödlistade)
- arter markerade med B i artskyddsförordningen
- arter som uppvisar en negativ trend
- arter som har en liten lokal, regional eller nationell population

Förbud mot att döda fåglar och skada ägg och bon

Vid bedömningarna som vi gör nedan av påverkan på ett antal olika fågelarter har vi värderat den påverkan som uppstår genom att bebyggelsen i detaljplaneområdet förändrar områdets natur så att det långsiktigt inte längre ger samma förutsättningar för respektive fågelarts födosök och häckning som innan exploateringen. Enligt artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt döda eller skada fåglar och att förstöra ägg och bon av alla vilt förekommande fågelarter. För att inte riskera att utlösa förbud avseende dessa punkter bör inte avverkning, röjning och schaktning av växtlighet inte kan ske under fåglarnas häckningsperiod, från cirka 15 mars till 31 juli.

Förbud mot populationspåverkande störning

Den nya lagstiftningen (oktober 2022) innebär att det är förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar om inte störningen saknar betydelse för att upprätthålla populationen av arten på en tillfredsställande nivå eller att återupprätta populationen till en tillfredsställande nivå. Om en sådan negativ påverkan kan förutses, kan i många fall verkamma skyddsåtgärder genomföras så att kontinuerlig ekologisk funktion upprätthålls och populationen därmed inte riskerar att minska. De åtgärder som kan vara aktuella är olika former av preventiva eller förbättrande åtgärder som är avsedda att begränsa eller helt motverka de negativa effekterna av en verksamhet eller åtgärd. Exempelvis kan en sådan åtgärd bestå av att skapa nya livsmiljöer eller höja kvaliteten på eller i anslutning till en plats för vila eller

fortplantning. Vid bedömningarna av påverkan på fågelarter som görs i denna artskyddsutredning har vi värderat den påverkan som uppstår genom att bebyggelsen i detaljplaneområdet förändrar områdets natur så att den långsiktigt inte längre ger samma förutsättningar för fåglarnas födosök och häckning som innan exploateringen.

Påverkan på arterna under byggtiden

Vid bedömningarna nedan av påverkan på de olika fågelarterna har vi värderat den påverkan som uppstår genom att bebyggelsen i detaljplaneområdet förändrar områdets natur så att det långsiktigt inte längre ger samma förutsättningar för fåglarnas födosök och häckning som innan exploateringen. Gällande praxis vid tillämpningen av artskyddsförordningen innebär att det är förbjudet att döda eller skada vuxna fåglar, ungar eller ägg av alla vilt förekommande fågelarter. Det innebär bland annat att avverkning och röjning av växtlighet inte kan ske under fåglarnas häckningsperiod, från cirka 15 mars till 31 juli.

Under själva byggtiden innebär dock aktiviteterna i området en mycket påtaglig störning för fåglarna. Buller och ständig mänsklig närvaro innebär sannolikt att en stor del av paren av de prioriterade arterna inte kommer att häcka under den period som byggaktiviteterna pågår. Man kan dock förutsäga att de återkommer till området efter byggperioden, i den utsträckning området då erbjuder lämpliga miljöer för arterna. Vi uppfattar att denna tillfälliga störning är av liten betydelse för arternas lokala populationer på lite längre sikt och därmed inte riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen.

Process vid artskyddsutredningar

Ekologigruppens bedömning av de krav som ställs på processen för artskyddsutredningar är att den behöver innehålla följande moment:

Säkerställ ett noggrant underlagsmaterial

Krav på ett heltäckande kunskapsunderlag har höjts i och med de senaste domarna vilket nästan alltid ställer krav på att inventering av fåglar ska genomföras. Domar år 2021 indikerar att 10–12 inventeringstillfällen kan behövas genomföras i artrik skog i Syd- och Mellansverige under tidig vår till försommar.

Inrikta arbetet på att undvika dispens

För de flesta projekt som påverkar fåglar är det inte möjligt att få dispens eftersom projektet måste vara av "allt överskuggande allmänintresse" för att man ska kunna få dispens. Detta innebär att man måste planera projektet/planen så att dispenskraven inte utlöses.

Bedöm påverkan på skyddade arter

För skyddade arter (bland annat alla fåglar) ska en påverkansbedömning göras. Bedömningen måste gälla både byggtid och drifttid. Det är förbjudet att döda, skada eller störa skyddade arter.

Genomför åtgärder

Åtgärder krävs för att inte avsiktligt döda, skada eller störa fågelindivider, det innebär exempelvis att avverkningar inte får genomföras under fåglarnas häckningstid. Åtgärder krävs om störning på bl.a. ingrepp i arternas livsmiljö medför att tillfredsställande populationer inte kan upprätthållas.

Detta gäller för sällsynta arter eller arter som har minskande populationer. Det kan bli fråga om att säkerställa skötsel av naturmark på annan plats och att sådana åtgärder ska vara på plats och fungerande före projektet kommer i gång.

Samråd med länsstyrelsen

Enligt Miljöbalken bör ett 12:6 samråd med länsstyrelsen hållas om planering och åtgärder är tillräckliga för att undvika att förbud utlöses. Vid tillståndprocesser kan detta samordnas med tillståndsprövning. Vid planprocesser kan synpunkter erhållas vid planprövning. Observera att länsstyrelsen synpunkter vid 12:6 samråd inte är att betrakta som beslut och att ett länsstyrelsebeslut om dispens kan överklagas. Verksamhetsutövaren är alltid ansvarig för att artskyddsförordningen följs. Nedan följer en länk till en handbok rörande anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/6200/anmalan-for-samrad---handbok-20016/>

Fågelarter inom detaljplaneområdet

I samband med fågelinventeringen 2021 framkom det att 26 arter häckade eller utnyttjade detaljplaneområdet vid födosök (Ekologigruppen 2021). Dessa redovisas i tabell 1 och 2. Av dessa 26 arter utgjordes åtta av rödlistade arter (tabell 1). De rödlistade arter som har påträffats under omständigheter som tyder på häckning var björktrast (NT-nära hotad, tio revir), fiskmås (NT-nära hotad, tre konstaterade häckningar), gråkråka (NT-nära hotad, ett revir), grönfink (EN-starkt hotad, tre revir), stare (VU-sårbar, två konstaterade häckningar), svartvit flugsnappare (NT-nära hotad, en konstaterad häckning och ytterligare två möjliga häckningar) och östersjötrut (VU-sårbar, en konstaterad häckning). Dessutom noterades den rödlistade gråtruten vid ett tillfälle.

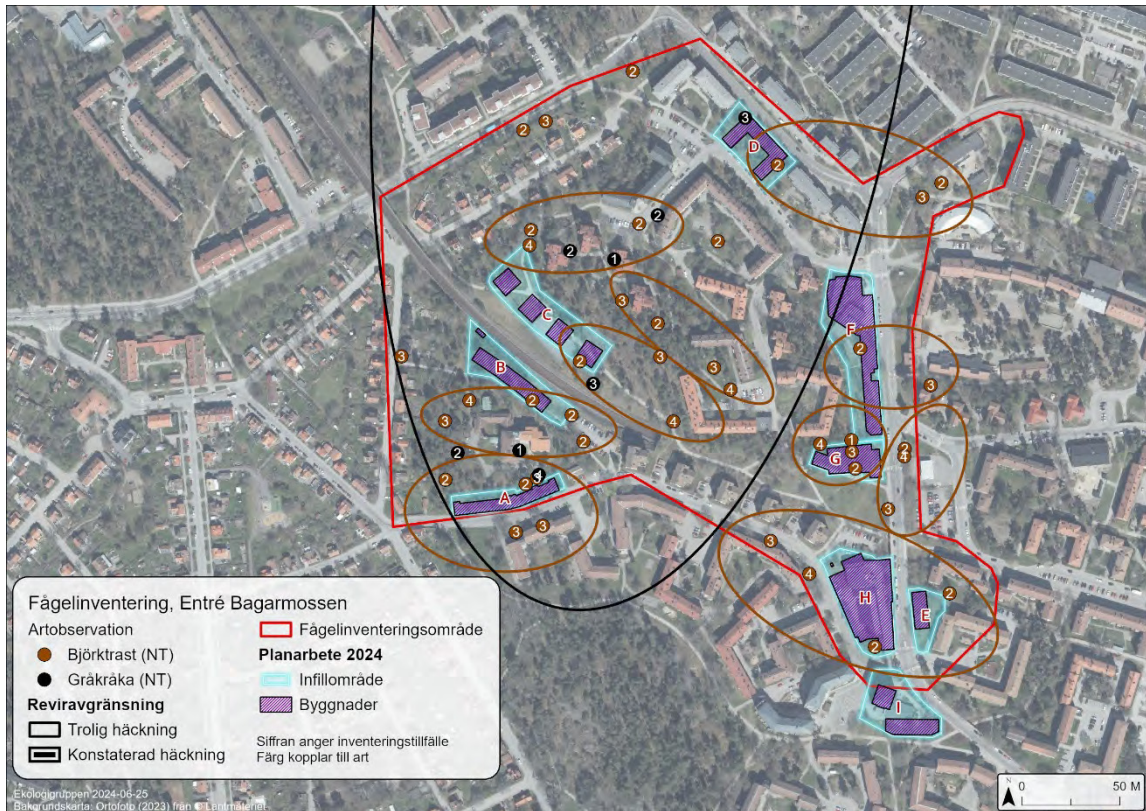
Samtliga dessa arter, förutom grå- och östersjötrut, är i regionen tämligen allmänna och har relativt stora lokala populationer. Under inventeringen noterades också enstaka observationer av födosökande tornseglare (EN-starkt hotad) som kan häcka under takpannor i något av husen. Enligt Artportalen 2021 häckade ett par i detaljplaneområdet. Ytterligare tre rödlistade arter, vinterhäppling (VU-sårbar), rödvingetrast (NT-nära hotad) och duvhök (NT-nära hotad) finns registrerade i databasen Artportalen, men dessa bedömdes inte ha sin boplats i detaljplaneområdet då lämplig miljö saknas. Duvhök finns noterad under födosök nära kvarter A, men bedömningen är att duvhök inte häckar inom detaljplaneområdet men födosöker sannolikt där.

Gröngöling, som tidigare var rödlistad och som har en liten lokal population, noterades under inventeringen 2021 och har enligt Artportalen också häckat i området (inom naturvärdesobjekt 3, figur 3). Även under 2023 konstaterades gröngöling häcka i nära anslutning till kvarter F enligt Artportalen 2024.

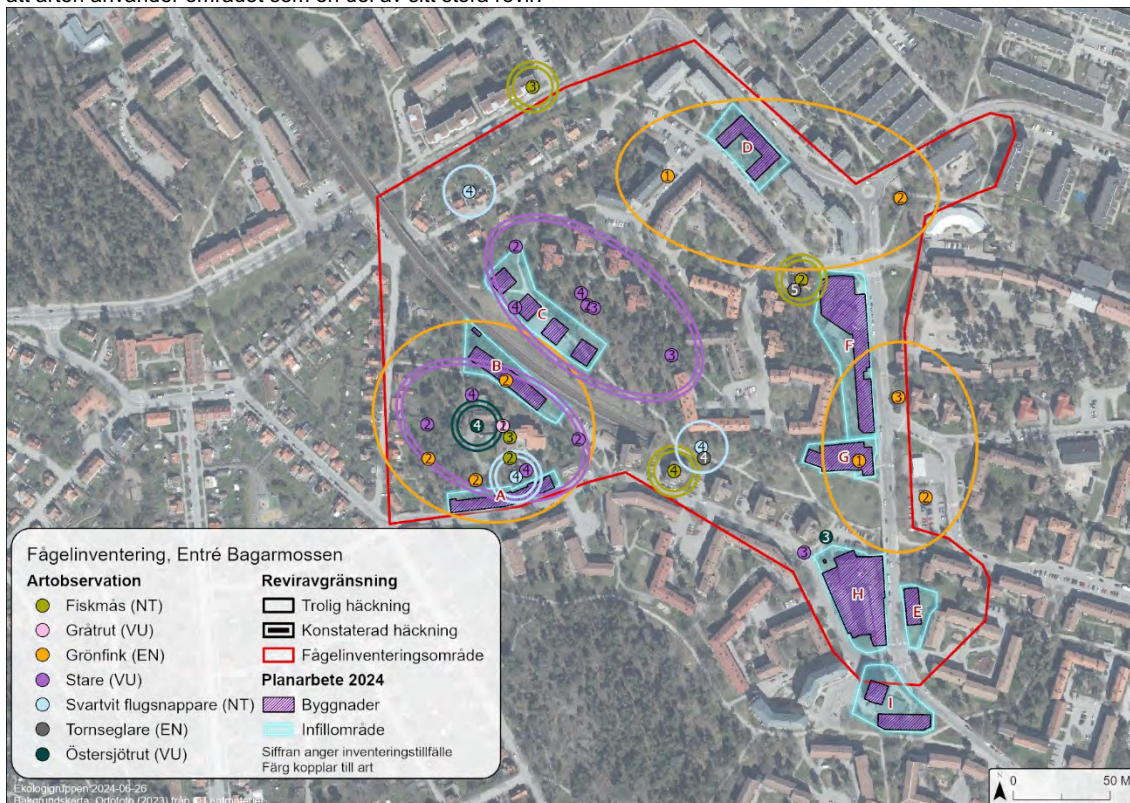
I tabell 1 nedan listas de fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, rödlistade arter (se faktaruta), sådana arter som uppvisar en negativ trend, samt arter med en liten lokal population i denna utredning behandlas med *särskilt* noggranna utredningar. Tolv rödlistade arter, samt gröngöling, en art med liten lokal population, som är påträffade i detaljplaneområdet (tabell 1). Arternas förekomst i området redovisas även i karta figur 4 och 5 och i bilaga 1.

Tabell 1. Rödlistade och regionalt ovanliga fågelarter som påträffats i planområdet under fågelinventeringen 2021 eller där fynd finns registrerade i Artportalen (Sökning 2000-2024). Fågelarterna är sorterade i alfabetisk ordning. Efter artnamnet anges rödlistekategori: (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (LC) livskraftig. Under rubrik uppskattat antal par som häckar anges antalet par som bedömts säkert eller troligen häcka inom detaljplaneområdet. Denna uppskattning baseras på fågelinventeringen 2021 (Ekologigruppen 2021) och på fynd registrerade på databasen Artportalen, 2000-2024. I kolumnen status anges om arten bedöms ha boplat i området, om området ingår i ett revir för arten eller om arten födosöker i området utan att det utgör en del av ett revir för arten. Tillfällig betyder att det troligen rör sig om enskilda fåglar som inte bildat par och som uppehåller sig tillfälligt i området.

Art	RL-kategori	Uppskattat antal par	Status, fyndplats
Björktrast	NT	11 par	Tio par björktrast häckar troligen i utredningsområdet, varav åtta berör kvartersmark, A–H med planerad bebyggelse (figur 4).
Duvhök	NT	Artportalen, 2016–2021	Duvhök har setts födosöka nära kvarter A där byggnader planeras. Arten har sannolikt inte sin boplat i detaljplaneområdet.
Fiskmås	NT	1 par nära kvarter A, två par utanför kvartersmark	Fiskmås har en konstaterad häckning nära kvarter F, i norra delen där byggnader planeras (figur 5). Ytterligare två par häckar utanför planerad bebyggelse.
Gråkråka	NT	Ett par, permanent revir, trolig häckning. 8 observationer	Vid inventeringen gjordes åtta observationer utanför områden som planeras bebyggas. Arten har sannolikt inte sin boplat i detaljplaneområdet men använder området för födosök under häcktid och området ingår därmed i artens revir (figur 4).
Gråtrut	VU	1 observation	En observation söder om kvarter B. Tillfälligt födosökande under häcktid (figur 5).
Grönfink	EN	3 par	Grönfink har tre troliga häckningar inom kvarter A, B, D, F, G och H (figur 5). Artportalen 2023.
Gröngöling	LC, Rödlistad NT 2015	1 obs. Har häckat i området 2018 och 2023 strax väster om kvarter F.	Gröngöling har en möjlig häckning mellan kvarter D och F (bilaga 1). Av försiktighetsprincipen utgår vi från att arten nyttjar området som en del av sitt revir. Gröngöling har stora revir och har sannolikt större delen av sitt revir och vissa år även sin boplat i Nacka-reservatet. Arten konstaterades häcka öster om kvarter F 2023 enligt Artportalen.
Rödvingetrast	NT	1 observation i Artportalen, 2021	Rödvingetrast har setts rasta nära kvarter A där byggnader planeras. Förekomst bedöms som tillfälligt rastande under flytt.
Stare	VU	2 par	Stare konstaterades häcka inom kvarter C (där tre observationspunkter sammanfaller), liksom i kvarter A vid den södra punkten i reviret (figur 5) där byggnader planeras.
Svartvit flugsnappare	NT	3 par, 1 konstaterad häckning, två möjliga häckningar.	Svartvit flugsnappare har en konstaterad häckning inom kvarter A, mycket nära där byggnader planeras uppföras, liksom möjlig häckning sydöst om kvarter C. Ytterligare två sjungande hanar påträffades dels i villabebyggelse i väster, dels sydost om kvarter C (figur 5).
Tornseglare	EN	4 exemplar vid 1 observation	Observerad öster om kvarter A (figur 5). Enligt Artportalen 2021 noterades ett par besöka ett bebott bo inom detaljplaneområdet men utanför något infillområde.
Vinterhämling	VU	1 observation av 5 exemplar Artportalen, 2021	Vinterhämling har setts rasta nära kvarter A där byggnader planeras. Tillfälligt observerad under flytt.
Östersjötrut (Underart till silltrut)	VU	1 par	En mycket trolig häckning med ruvande fåglar, på hustak mellan kvarter A och B och en observation norr om kvarter H (figur 5).

Figur 4. Karta över revir för de rödlistade fågelarterna björktrast och gråkråka (båda NT). Åtta av de tio reviren av björktrast ligger inom områden där bebyggelse planeras. Gråkråka påträffades med flera observationer och bedömningen är att arten använder området som en del av sitt stora revir.

Figur 5. Rödlistade fågelarter påträffade vid fågelinventeringen 2021, exklusive björktrast och gråkråka, samt avgränsade revir och boplatser. Tre par grönfink häckade troligen i kvarter A, B, D, F, G och H. Fiskmås konstaterades häcka nära kvarter F. Svartvit flugsnappare i A, östersjötrut mellan A och B, stare i A, B och C.

Tabell 2. I regionen vanligt förekommande fågelarter som påträffats i planområdet under fågelinventeringen 2021. Tabellen redovisar arter bedömdes häcka eller utnyttja detaljplaneområdet, samt en uppskattning av antal par 2021.

Art	Antal	Kommentar	Källa
Blåmes	3 par	-	Ekologigruppen 2021
Bofink	2 par	-	Ekologigruppen 2021
Domherre	1 individ.	Ej inom infillområde.	Artportalen 2021
Gransångare	1 individ.	Gransångare hördes sjunga nära kvarter G i närheten av där byggnader planeras uppföras. Bedömd som ej häckande.	Ekologigruppen 2021
Gråsparv	2 par	-	Ekologigruppen 2021
Koltrast	3 par	-	Ekologigruppen 2021
Kungsfågel	1 par	Kungsfågel har en häckade möjligen i den nordöstra delen av kvarter C.	Ekologigruppen 2021
Nötskrika	2 par	-	Ekologigruppen 2021
Nötväcka	3 par	-	Ekologigruppen 2021
Ringduva	2 par	-	Ekologigruppen 2021
Rödhake	2 par	-	Ekologigruppen 2021
Rödstjärt	2 par	Rödstjärt har en möjlig till trolig häckning nära kvarter A där byggnader planeras och en väster om delområde G.	Ekologigruppen 2021
Skata	4 par	-	Ekologigruppen 2021
Steglits	1 par	-	Ekologigruppen 2021
Stenknäck	1 individ	Lockläte.	Artportalen 2021
Större hackspett	1 par	Större hackspett har en konstaterad häckning i kvarter B, i närheten av ett område där byggnader planeras	Ekologigruppen 2021
Sädesärla	3 par	-	Ekologigruppen 2021
Talgoxe	4 par	-	Ekologigruppen 2021

Påverkan och åtgärder

Beskrivning av detaljplanens påverkan

I samband med att detaljplaneområdet bebyggs kommer mark som idag utgörs av naturmark att ianspråktagas av byggnader och vägar. Kvarterens och byggnadernas, samt angränsningsvägarnas planerade lägen framgår av figur 6. Ytterligare en påverkan utgörs av att hela eller delar av den ej bebyggda naturmarken inom kvarteren görs om till gårds- och parkmark.

Figur 6. Illustrationsplan över Entré Bagarmossen med kvarter, bebyggelse och planerade vägar.

Bebyggelsens påverkan på värdefull natur

I inventeringsområdet har ett objekt med höga värden, tre objekt med påtagliga värden och sju objekt med visst värde har urskilts vid den uppdaterade naturvärdesinventeringen 2021 (figur 3), (Ekologigruppen 2021). Mindre ytor med lågt naturvärde förekommer också. Områden med höga naturvärden hyser störst chans att hysa täta populationer av fågelarter som är känsliga för bebyggelse.

I kvarter C, F och G bebyggs objekt (objekt 3) med höga naturvärden. Områden med påtagliga värden (objekt 1, 2 och 7) ianspråktagas i kvarter A, B och D. De värdefulla områdena hyser naturtyper

som utgörs av gammal tallskog och skogsbyn. I områdena finns flertalet gamla och skyddsvärda träd och även hålträd som utgör häckplats för flera fågelarter.

I kvarteren H och I bedöms de negativa konsekvenserna på områden med höga naturvärden bli små eller begränsade (Ekologigruppen 2021). Här påverkas parkliknande miljöer där värdena är knutna till enskilda träd som oftast inte är gamla och hålträd saknas.

För närmare beskrivning av påverkan på områden med värdefull natur hänvisas till naturvärdesinventeringen (Ekologigruppen 2021).

Påverkan på fåglar

Nedan görs först en bedömning av påverkan på fågelarter som bebyggelse av kvarteren inom detaljplanen kan innebära. Därefter följer förslag på skyddsåtgärder som rekommenderas att genomföra i syfte att upprätthålla kontinuerlig ekologisk funktion, samt i förlängningen inte hamna i konflikt med artskyddsförordningen. En mer detaljerad redovisning om de påverkade arternas ekologi, påverkan och skyddsåtgärder i kommande avsnitt.

Av de tolv förekommande rödlistade eller de lokalt ovanliga fågelarterna, har sex arter trolig boplats i eller nära någon eller några av de kvarteren (A–I) som planeras för bebyggelse. Arter med trolig eller säkerställd häckning i eller nära områden där byggnationer planeras uppföras är björktrast, fiskmås, grönfink, stare och svartvit flugsnappare, vilka noterades i samband med fågelinventeringen 2021 (Ekologigruppen 2021), (figur 4 och 5), samt gröngöling som noterades i anslutning till kvarter F under inventeringen 2021.

Nedan följer en kort sammanställning över arterna (figur 4 och 5) som bedöms kunna påverkas av detaljplanen. I tabell 3 görs en samlad bedömning av påverkan på dessa arter.

Häckande fåglar

Baserat på Ekologigruppens inventering 2021 är bedömningen att tio par **björktrast** (NT) häckar och har sin boplats inom detaljplaneområdet. Åtta av dessa troliga häckningar berör områden med planerad bebyggelse, kvarteren A–I. **Gråkråka** (NT) noterades vid flera inventeringstillfällen men någon säker häckning i planområdet kunde inte konstateras. Arten har stora revir och har sannolikt inte sin boplats inom detaljplaneområdet. Inventeringen 2021 visade på tre troliga häckningar av **Grönfink** (EN) där reviren bedömdes inbegripa delar inom kvarteren A, B, D, F, G och H, samt troligen också I. Det är sannolikt att björktrast, grönfink och gråkråka även förekommer i kvarter I då lämplig häckningsmiljö finns i form av parkliknade miljöer med inslag av träd, buskar och öppna gräsytor, men någon fågelinventering har inte gjorts i området. Förekomst av arterna förutsätts av försiktighetsprincipen. **Gröngöling** hördes mellan kvarter D och F vid ett tillfälle under inventeringen 2021 (bilaga 1). Enligt uppgifter i Artportalen 2018 och 2023 finns fynd av arten matandes ungar i ett skogsparti strax väster om kvarter F. Några tydliga tecken på häckning kunde inte påvisas under inventeringen 2021 men av försiktighetsprincipen utgår vi från att arten använder området som en del av sitt revir. Arten har stora revir och har sannolikt sin boplats inne i Nackareservatet vissa år.

Två par **Stare** (VU) konstaterades häcka inom detaljplaneområdet, dels i kvarter A, (reviret bedöms även inbegripa delar av kvarter B), dels i kvarter C. **Svartvit flugsnappare** (NT) häckade i en holk i kvarter A. Ytterligare fynd av två sjungande hanar gjordes på två olika platser inom detaljplaneområdet men utanför kvarteren.

Fiskmås (NT) konstaterades häcka på ett hustak inom detaljplaneområdet, just utanför kvarter F. Ett par ruvande **östersjötrut** (VU) noterades på ett hustak mellan kvarteren A och B. Båda arterna häckade på hustak utanför kvarteren.

Ytterligare 17 i regionen vanligt förekommande fågelarter häckar troligen inom någon av kvarteren. Dessa redovisas i tabell 2.

Tillfälliga fåglar

En observation vardera gjordes av **gråtrut** (VU), **rödvingetrast** (NT) och **vinterhämspling** (VU). Gråtrut noterades vid ett tillfälle under fågelinventeringen 2021 men bedöms inte häcka inom detaljplaneområdet. Detsamma gäller för rödvingetrast (NT) och vinterhämspling (VU) som rastade inom detaljplaneområdet under flyttning (Artportalen 2021).

Fågelarter som bedöms beröras av detaljplanen

Bland rödlistade fågelarter så berörs revir nära boplatser och/eller boplatser av björktrast, grönfink, stare och svartvit flugsnappare av detaljplanen (tabell 3, figur 4 och 5). Dessutom berörs revir av gröngöling av detaljplanen på grund av mark av nära boplatser i tas i anspråk för bebyggelse.

Samtliga i planområdet förekommande fågelarter (inklusive de som inte är naturvårdsrelevanta) kan komma att påverkas negativt under byggtiden då risk för oavsiktligt dödande och tillfällig störning finns.

Tabell 3. Tabellen redovisar vilka rödlistade arter och art med liten lokal population (gröngöling) som är påträffade inom detaljplaneområdet. De arter i tabellen med fetstild text är de arter vars revir eller boplatser bedöms beröras av detaljplanen.

Art	Antal par	Häckning	Påverkan på livsmiljö	Risk för störning som påverkar lokal population	Kvarter med förekomst av art
Björktrast (NT)	10	Trolig häckning	Ja	Ja	A, B, C, D, E, F, G, H, I
Duvhök (NT)	–	–	Nej	Nej	Har setts födosöka nära A.
Fiskmås (NT)	1	Konstaterad häckning	Nej	Nej	Häckning på hustak nära F
Gråkråka (NT)	1	Ej häckning	Nej	Nej	Flera observationer, A, C, D
Gråtrut (VU)	–	Möjlig häckning	–	Nej	En observation.
Grönfink (EN)	3	Trolig häckning	Ja	Ja	A, B, D, F, G H och I.
Gröngöling (Rödl. 2015)	–	Ej häckning 2021	Ja	Ja	Hela detaljplaneområdet. En observation nära D/F 2021. Konstaterad häckning nära kvarter F 2023.
Rödvingetrast (NT)	–	–	Nej	Nej	–
Stare (VU)	2	Konstaterad häckning	Ja	Ja	A, B C
Svartvit flugsnappare (NT)	3	Konstaterad häckning	Ja	Nej	A
Tornseglare (EN)	1-3	–	Nej	Nej	Väster om kvarter F. Konstaterad häckning nära kvarter F 2023.
Vinterhämspling (VU)	–	–	Nej	Nej	–
Östersjötrut (VU)	1	Trolig häckning	Nej	Nej	Mellan A och B

Arter som inte bedöms beröras av detaljplanen

Det finns flera observationer av **duvhök** (NT) inom området (Artportalen 2000–2021) men det finns ingen indikation på att arten häckar inom detaljplaneområdet. Sannolikt har arten sin boplatser i Nackareservatet och utnyttjar detaljplaneområdet som födosökningsområde. Då arten även kan födosöka i bebyggda områden så bedöms påverkan av bebyggelse i kvarteren vara så liten att den är försumbar. Gråkråka berörs på liknande sätt som duvhöken och bedöms inte heller påverkas. Fyra förbiflygande **tornseglare** (EN) noterades i samband med fågelinventeringen. Enligt uppgift i databasen Artportalen 2021 noterades ett par besöka ett bebott på inom detaljplaneområdet, men utanför kvarteretsmark. De takhäckande måsarterna **östersjötrut** och **fiskmås** är relativt störningståligen och bedöms inte heller påverkas då deras häckmiljö inte påverkas. Inte heller bedöms de arter som endast förekommer tillfälligt i området påverkas. För arter som inte bedöms påverkas föreslås inga åtgärder men de kan ändå i vissa fall påverkas positivt av åtgärder som genomförs för andra arter.

Bedömning av påverkan på lokal population

Nedan sammanfattas bedömning av risk för påverkan på lokal population och därmed krav på att skyddsåtgärder genomförs. I bilaga 2, "Detaljerad beskrivning av påverkan på arter" redovisas bedömningsgrunder mer i detalj.

Bland arter som berörs av detaljplanen bedöms den lokala populationen påverkas för arterna björktrast, grönfink, stare och gröngöling. Svartvit flugsnapparens lokala population bedöms inte påverkas.

Arterna grönfink, stare och björktrast, är trots sin rödlistning fortfarande vanliga fågelarter och bedöms inte ha speciellt höga krav på sina häckningsmiljöer. Arterna häckar och födosöker ofta i människoskapade miljöer som parker, trädgårdar, kyrkogårdar och mindre skogsdungar. Generellt gäller trots att de är vanliga, att den lokala populationen i dagsläget är i icke gynnsamt bevarandestånd. Populationerna är stadda under minskning och därmed medför det risk för utlösande av förbud att genomföra exploatering nära boplatser som riskerar att ytterligare minska populationen, såtillvida att skyddsåtgärder inte genomförs.

Att en art har en boplatser i eller i anslutning till ett planerat kvarter innebär att häckningsförhållandena idag är bra för den aktuella arten just där. Om man ianspråktagar marken genom bebyggelse så tvingas fåglarna att flytta sitt revir. Man kan inte påstå att de kan flytta sitt revir någon annan stans då områden i närheten även om miljön i våra ögon ser likartad ut. Om det skulle finnas områden med motsvarande kvalitet så skulle de sannolikt redan vara ockuperade av arten. I det fall intilliggande marker inte omfattas av revir så är det sannolikt så att förhållandena är något sämre där inom det befintliga reviret. Att fåglarna tvingas flytta till ett något sämre revir innebär risk för minskad häckningsframgång och därmed risk för att påverka den lokala populationen negativt för en art som redan är stadd i minskning. Den lokala populationen förutsätts i utredningen vara Stockholms län.

Gröngölingen är tidigare rödlistad (2015) och har en liten lokal population i Stockholms län, vilket gör att även en mindre påverkan av förekomster kan riskera att strida mot lagen. Gröngölingen har, till skillnad mot de tidigare uppräknade arterna, högre krav på sitt revir. Artens revir är stora men under den tid då de föder upp ungarna så krävs god tillgång på främst myror i närområdet (500 m). Arten vill också ha gröna korridorer i vilka den kan förflytta sig säkert mellan områden för födosök under häcktid. Exploatering av skog och brynzoner med goda födosökmöjligheter i närheten till boet bedöms påverka kvaliteten på födosökmiljöer under häcktid för paret i området. I och med att arten är sällsynt och lokalt säkerligen missgynnas av den fortgående förtätningen i länet bedöms den lokala populationen riskera påverkas av detaljplanen.

Svartvit flugsnappare är en art vars revir påverkas av kvarter A men som inte bedöms påverkas vad gäller den lokala populationen. Arten är vanlig i regionen och har under senare år uppvisat en så stark ökning att den inte uppvisar någon populationsminskning vare sig på kort eller lång sikt. Av denna anledning så bedömer Ekologigruppen att påverkan på ett revir av arten inte medför risk för att den lokala (och stora) populationen påverkas negativt genom störning.

För övriga förekommande rödlistade arter (gråkråka, östersjötrut, fiskmå) kommer inte mark nära boplatser i reviren att ianspråktagas så att det av Ekologigruppen bedöms innebära en störning av förekomsterna.

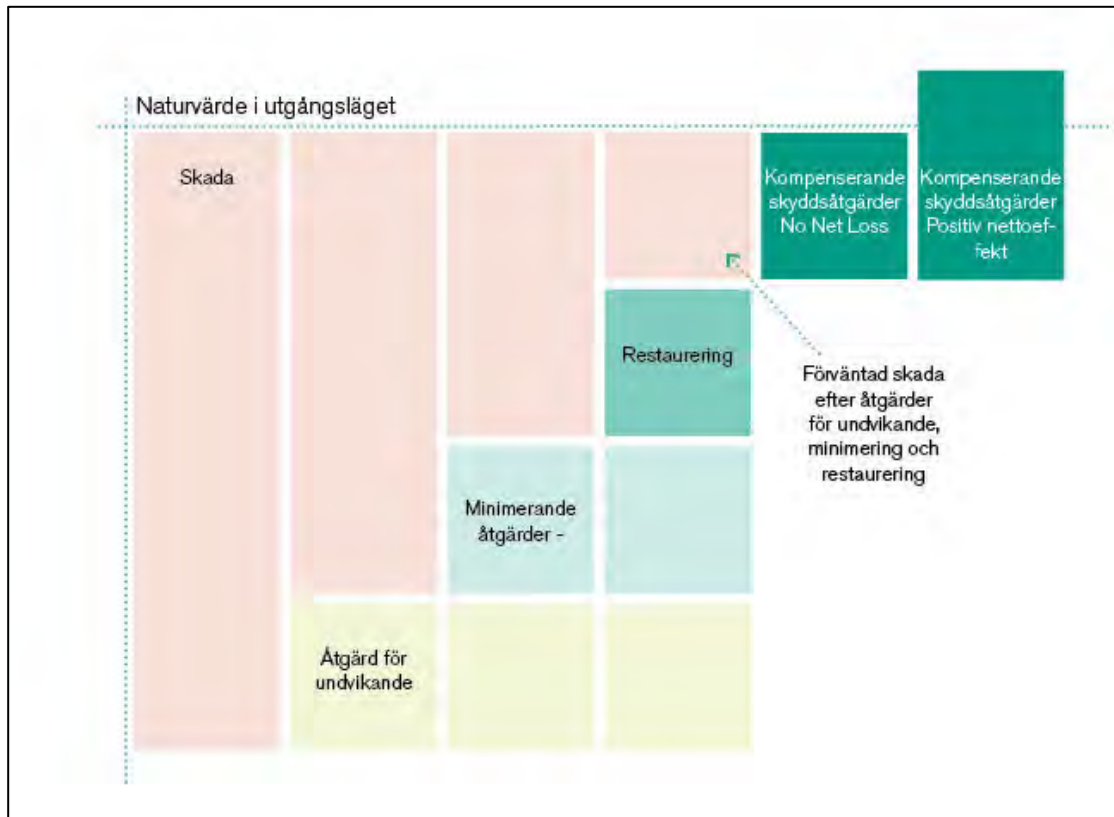
Eftersom förändringarna i artskyddsförordningen trädde i kraft första oktober 2022 finns ännu få rättsfall och domar kring liknande frågor. Det råder fortfarande osäkerhet vad som menas med störning och tillfredsställande population. De arterna är rödlistade eller i ett fall lokalt ovanlig. Enligt Naturvårdsverket bör naturvårdsrelevanta fågelarter prioriteras i artskyddsfrågor. Av de anledningarna och av försiktighetsprincipen rekommenderar Ekologigruppen att bedöma att påverkan riskerar ske och att genomföra skyddsåtgärder för att inte riskera att hamna i konflikt med artskyddsförordningen.

Åtgärder för kontinuerlig ekologisk funktion

För att klara de krav som artskyddsförordningen ställer kan en verksamhetsutövare genomföra åtgärder som ökar kvalitén för artens livsmiljö inom eller i närheten av området. Genom att genomföra sådana åtgärder är det möjligt för verksamhetsutövaren att undvika risk för att artskyddsförordningen utlöser ett förbud mot verksamheten. Ett villkor är dock att åtgärdernas positiva effekt blir minst lika stor som den negativa påverkan och att åtgärderna är genomförda och verkamma *innan* den negativa påverkan inleds.

Skadelindringshierarkin och mål med åtgärderna

De begrepp som används för olika typer av åtgärder i denna rapport härrör från skadelindringshierarkin och balanseringsprincipen där målet är att med hjälp av åtgärder av olika slag uppnå att ingen skada eller positiv nettoeffekt på de utpekade arterna uppstår på lång sikt (figur 7).

Figur 7. Begrepp som används inom skadelindringshierarkin och balanseringsprincipen. Skyddsåtgärder som krävs enligt lag omfattar undvikande, minimerande, restaurerande och kompenserande åtgärder och kallas med samlande begrepp för åtgärder för ekologisk kontinuitet. Kompenserande åtgärder med positiv nettoeffekt är inte ett lagkrav.

Vi utgår i denna rapport från att målet med åtgärderna är att åtgärder för ekologisk kontinuitet (tabell 4) genomförs så att fullständig kompensation ska uppnås för de särskilt känsliga arter som bedöms påverkas det vill säga björktrast (NT), grönfink (EN), grönköling (LC) och stare (VU). De åtgärder som genomförs för dessa kan i vissa fall också medföra att skada på andra arter undviks eller minimeras.

Åtgärder som är av tvingande karaktär

Tabell 4. Tabellen redovisar generella åtgärder som bedöms vara av tvingande karaktär i syfte att minimera risken för att förbud enligt artskyddsförordningen ska utlösas.

Art	Åtgärder för att påverkan ej ska uppstå
Björktrast (NT) och grönfink (EN)	- Tillse att det finns kontinuitet av vuxna träd i kvarter B-F, samt H-I, som kan utgöra boplatser. Avverkade träd ersätts med minst tre vuxna träd per kvarter i naturmark på allmän platsmark eller om möjligt på kvartersmark, till exempel bärande träd och buskar, som oxel, rönn, sötkörbär, hägg, hagtorn, slån och nyponrosor. Träden får gärna planteras nära kvarterens huskroppar då björktrasten föredrar att häcka i skydd av människan. Om det saknas plats i kvartersmarken kan träden planteras på allmän platsmark i anslutning till kvarteret.
Björktrast (NT), grönfink (EN), grüngöling och stare (VU)	- Skapa artrika ängsmarker med högre biologisk mångfald inom detaljplaneområdet, alternativt tillse att ytan av öppna gräsytor inte minskar totalt sett. Så växter attraktiva för pollinatörer.
Grüngöling	- Spara all grövre (>30 cm) död ved i naturmark i allmän platsmark i detaljplaneområdet, så länge träden inte utgör riskträd.
Grüngöling och stare (VU)	- Skydda alla kvarvarande äldre lövträd och hålträd (klass 1-2 i trädinventeringen) genom N1-bestämmelser i kvartersmark (undantag träd som måste tas ned vid bebyggelse). Nertagna träd kan placeras ut som faunadepåer i allmän platsmark. Gamla träd gynnas vid skötseln av naturmarken på allmän platsmark och död ved tillåts förekomma.
Stare (VU)	- Sätt upp minst 16 holkar anpassade för stare på utvalda ställen nära öppen mark i eller i anslutning till kvarter A och C (8 per kvarter).

Undvikande åtgärder

Staren har boplatser mycket nära de platser där byggnader ska uppföras i kvarter A och i närheten i kvarter C. Boplatserna som utgörs av hålträd. I de fall träden inte måste tas bort på grund av bebyggelse, måste de markeras och skyddas under anläggningstiden.

För att säkra framtida tillgång till boplatser för hålhäckande fåglar som exempelvis stare, grüngöling och andra arter som är knutna till skogsbevuxen mark, är det viktigt att i kvarteren spara och i byggskedet skydda så många hålträd och andra skyddsvärda träd (klass 1-2) som möjligt i de områden som inte bebyggs. Skydd av särskilt skyddsvärda träd (klass 1) skrivs in i överenskommelse om exploateringsavtalet, vite sätts på träden i samtliga kvarteren där sådana förekommer (för geografiskt läge för skyddsvärda träd se Ekologigruppen 2021). Övriga träd (klass 2) skyddas genom N1-bestämmelser. Sätt upp ett byggstaket som skyddar naturmark och träd från exploatering inom kvartersmark. Utanför detta byggstaket får ingen påverkan ske i form av byggvägar, etablering, förvaring av maskiner, baracker med mera. Detta i syfte att skydda träd och rotsystem. Placering av byggstaket görs företrädesvis i samråd med ekolog.

Om en åtgärd på ett särskilt skyddsvärt träd kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska den som planerar att vidta åtgärden lämna in en anmälan för 12:6-samråd hos länsstyrelsen. I byggskedet bör särskild hänsyn tas till träden.

Befintlig grov död ved (>30 cm) sparas. Om den finns i kvartersmark flyttas den till lämplig plats inom naturmarken i planområdet. Stående död ved sparas i kvarvarande naturmark i kvartersmark så länge det inte utgör ett riskträd.

Vintertid är stackmyror huvudföda åt grüngölingen varför myrstackar i skogsdungar på naturmark bevaras och inte får bekämpas.

Även om de undvikande åtgärderna genomförs bedöms risken som stor för skada på de två arterna stare och grüngöling då det finns en risk att de kommer att undvika området på grund av att kvalitén på livsmiljön försämras genom att byggnader uppförs i närområdet. Ytterligare restaurerande eller kompenserande åtgärder bedöms därför behöva genomföras. Även för grönfink och björktrast bedöms åtgärder genomföras (kompenserande skyddsåtgärder).

Minimerande åtgärder

Målet med skyddsåtgärderna är att i första hand undvika och i andra hand minimera skada, särskilt under anläggningstiden.

För alla fågelarter gäller att vuxna individer, ägg och ungar av arten inte avsiktligt får dödas eller skadas. Detta innebär bland annat att avverkning av träd och röjning av buskar inte får ske under häckningsperioden, som i denna del av landet normalt kan anges infalla 15 mars till 31 juli.

Restaureringsåtgärder

Det åligger den enskilde exploatören att vidta nödvändiga skyddsåtgärder utifrån krav kopplade till artskyddsförordningen i form av restaurerande åtgärder inom respektive kvartersmark. För allmän platsmark gäller att exploateringskontoret vidtar nödvändiga restaurerande åtgärder.

GYF (Grönytefaktor) - Artskyddsförordningen

I Stockholm stad ställs krav på GYF (grönytefaktor) i samband med markanvisningar som ett av stadens hållbarhetskrav <https://tillstand.stockholm/tillstand-regler-och-tillsyn/lokal-och-fastigheter/hallbarhetskrav-vid-byggnation/>.

GYF är ett verktyg för att säkerställa en viss andel grönstruktur inom en fastighet eller detaljplan, men reglerar inte exakt vilken typ av grönstruktur, var inom fastigheten eller vad som bevaras eller nyskapas. Därför går det inte att likställa åtgärder kopplat till GYF och skydds- eller kompensationsåtgärder. Skyddsåtgärderna i denna rapport är framtagna för att minimera risken för att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen, och behöver uppfyllas oberoende av GYFen. Det finns många vinster med att samordna GYF och skyddsåtgärder då att exempelvis plantera bärande träd ger högre poäng i GYFen än att plantera icke-bärande. Bevarande av träd ger mer poäng än nyplantering av träd, men GYFen kan inte användas för att säkerställa att ett specifikt träd ska bevaras. Information om skyddsåtgärderna måste delges byggaktör och gestaltande landskapsarkitekt för att dessa ska kunna säkerställas och samordnas med GYF redovisningen.

För flera av arterna som häckar inom detaljplaneområdet, till exempel björktrast och grönfink, gäller att de kan förekomma i parkmiljöer och kan till och med gynnas av att de befintliga skogspartierna blir mer parkartade och delvis bebyggda. Restaurerande åtgärder i skogsmark är inte nödvändiga för dessa. Däremot är gröngöling beroende av gamla skogar med höga naturvärden knutna till gamla träd och förekomst av död ved. Även staren gynnas av gamla träd då dessa kan utgöra boplatser. För stare och gröngöling är restaurerande åtgärder som innebär ökad andel gamla lövträd och tallar och förekomst av död ved i skogar på allmän nödvändig. Detta görs genom att gamla träd gynnas vid skötseln av naturmarken på allmän platsmark. Spara alla hålträd som kan användas för häckning och vid födosök. Död ved tillåts stå/ligga kvar så länge det inte utgör en säkerhetsrisk.

Det kommer i många fall dröja lång tid innan restaurerande åtgärder i form av trädplantering kommer att vara fungerande för fåglar. För att minska denna tid bör i första hand större/äldre och inhemska träd väljas vid plantering. Restaurerande åtgärder i form av trädplantering uppfyller trots detta inte lagkraven på ekologisk kontinuitet och kompenserande åtgärder måste också genomföras.

Kompenserande skyddsåtgärder

För att kompensera för ianspråktaga fågelrevir nära boplatser bör kvalitetsförhöjande åtgärder genomföras. Kompenserande skyddsåtgärder bör där det går genomföras i kvarteren. Om de av praktiska skäl inte kan genomföras i kvarteren bör de utföras på allmän platsmark utanför kvarteren. Det är önskvärt att åtgärderna genomförs så nära kvarteren i vilka påverkan på arter sker som möjligt. Målet bör vara att man i detaljplaneområdet tar ett helhetsgrepp om genomförande av kompensationsåtgärderna så många av skyddsåtgärderna berör arter som förekommer i alla kvarter.

Nedan anges kompenserande skyddsåtgärder som syftar till att bibehålla kontinuerlig ekologisk funktion för de rödlistade arterna, samt gröngöling som bedöms kunna påverkas av detaljplanen.

Dessa åtgärder bör vara genomförda och fungerande före projektet kommer i gång. Åtgärder rekommenderas att specificeras i detalj i samråd med ekolog.

Plantera nya träd. I många fall kommer det behöva avverkas träd i samband med bebyggelse av kvarteren. Dessa träd ingår som viktig del i livsmiljön för flera arter som bedöms påverkas och även övriga vanliga arter (tabell 2). För att till del återställa förlusten av träd måste nya träd planteras, i första hand ek och tall, på allmän platsmark i och i anslutning till samtliga kvarter. Många av de planerade kvarteren kommer att ha underbyggda garage på den återstående kvartersmarken vilket medför att det är svårt att plantera ”stora” träd som ek och tall. På dessa platser rekommenderas inhemska lövträdsarter, till exempel rönn, oxel och lönn, vilka är viktiga för många fågelarter eller de insekter som de äter. För björktrast är det en fördel att träd finns nära (ca 10 m) byggnader då detta läge ger ett bättre skydd mot rovdjur. Avverkade träd ersätts med minst tre vuxna träd per kvarter i naturmark på allmän platsmark eller om möjligt på kvartersmark. Träden får gärna planteras nära kvarterens huskroppar då björktrasten föredrar att häcka i skydd av människan. Om det saknas plats i kvartersmarken kan träden planteras på allmän platsmark i anslutning till kvarteret.

Återskapa och anlägg brynmiljöer. På flera platser tas brynmiljöer i anspråk. Brynmiljöer är viktiga för bland annat björktrast, grönfink och stare. Ianspråktagande av dessa miljöer för bebyggelse kompenseras genom att en minst 150 meter lång sträcka nya bryn skapas och sköts i naturmarken i anslutning till nya kvarteren C och B. Förslag på åtgärder är att gynna lövträd och tillåta att de blir gamla. Gallra bort ung, uppväxande gran och invasiva arter. Plantera och gynna blommande och bärande buskar. Målet med åtgärden är att det i varje kvarter med förekomst av grönfink och björktrast planteras inhemska träd och buskar som kan gynna arten, exempelvis oxel, rönn, körsbär, hagtorn, slån och nyponrosor.

Placera ut starholkar. För ett antal fågelarter som förekommer inom detaljplaneområdet är tillgången till lämpliga håligheter att bygga bo i en starkt begränsande faktor. Genom att sätta upp holkar som är särskilt utformade för respektive art kan förutsättningarna för arterna förbättras väsentligt. Arter som stare häckar gärna i holkar. Totalt 16 holkar sätts upp i naturmarken vid kvarter A och C. Åtta holkar i eller nära vart och ett av kvarteren. Holkarna underhålls årligen under tio år.

Skapa nya områden med artrik ängsmark där tuvmyror kan förekomma och där kvarstående växter kan hysa frön under sommarmånaderna och delvis också under höst och vinter. Dessa åtgärder gynnar till arterna björktrast, gröngöling och grönfink. Frön utgör en viktig födokälla för grönfinken och för andra finkar och sparvar. Ängsmarker, fält och gräsmarker nyttjas vid födosök, även vintertid är dessa miljöer viktiga där kvarstående växter kan hysa frön och annan föda. Gröngöling är under sommaren beroende av myror som föda och i ängsmarker trivs tuvmyror. Enstaka buskar som hagtorn, nypon eller enbuskar kan med fördel planteras i ängsmarken. Eftersom ytan med sparad naturmark inom kvarteren är begränsad föreslås att ängsmarken anläggs i nära anslutning till dessa, men på en yta som tillhör Stockholms stad. Totalt anläggs 0,2 hektar ängsmark som skyddsåtgärd för den totala ytan, 2,5 hektar cirka, mark som ianspråk tas av de nio kvarteren. Lämplig placering är i naturmark i den östra delen av objekt 5 i naturvärdesinventeringen, i anslutning till kvarter G, Figur 6. Ängsmarkerna slås tidigast i slutet av juli. Det är önskvärt att en andra sen slåtter sker även på hösten eller att markerna sköts som gräsmatta efter slåttern.

Se till att de gräsytor som försvinner ersätts med nya gräsytor i minst samma omfattning.

Åtgärder som inte är av tvingande karaktär

Enligt Artportalen 2021 häckade ett par tornseglare i detaljplaneområdet, utanför någon av kvarteren. Arten bedöms inte påverkas av exploateringen varför det inte ur artskyddsförordningssynpunkt bedöms som nödvändigt att genomföra särskilda åtgärder. Den planerade bebyggelsen i området innebär nya förutsättningar för att skapa lämpliga boplatser för tornseglare. Eftersom arten är rödlistad som EN-starkt hotad, åtminstone till stor del på grund av brist på lämpliga boplatser, bör möjligheten att åstadkomma nya boplatser utnyttjas i samband med nybyggnation.

Sätt upp minst 16 holkar anpassade för svartvit flugsnappare (NT) på utvalda ställen.

Anlägg faunadepåer på allmän platsmark av de nedtagna träden

Upprätta en skötselplan. Återkommande skötsel av naturmark utgör en viktig del av många av de restaurerande åtgärder som behövs för att inte riskera att förbud utlöses för planerna inom kvarten och på allmän platsmark. Stadsdelsförvaltningen ansvarar för skötsel av allmänna parkytor och naturmark och detta regleras i en skötselbeskrivning som gäller för hela Skarpnäck. Det är viktigt att tillse att de behov som finns för artinriktad skötsel inom detaljplaneområdena förs in i den digitala parkdatabasen eller på annat sätt säkerställa genomförandet av åtgärderna bedöms krävas för att förbud från artskyddsförordningen inte ska riskera att utlösas.

Spara och skapa nya öppna gräsmattetytor med högre biologisk mångfald än dagens gräsmattor. Örtrika gräsmattor hyser ofta mer mask och insekter vilket medför att flera fågelarter födosöker i dessa miljöer. Det är också viktigt att se till att det finns öppna gräsmarker där stare, gröngöling och björktrast kan söka föda även efter exploateringen.

Förslag till vidare utredning

Nedan listas de fördjupade utredningar som kommer att behövas för att i detalj precisera de åtgärder som listas i denna rapport inom de berörda kvarteren och detaljplaneområdet. Samtliga åtgärder listade i rapporten rekommenderas att detaljutredas i samråd med ekolog. Plats och utformning av åtgärder ingår i denna detaljerade utredning.

En av de viktigaste åtgärderna är att definiera värdefulla träd som är viktiga att spara. Den trädinventering som är genomförd i detaljplaneområdet utgör en viktig grund i detta arbete (Ekologigruppen 2021).

I många domar har krav ställts på att exploatören ska följa upp om de vidtagna åtgärderna får önskad effekt på arternas förekomst. En sådan uppföljning bör följaktligen ske även i Entré Bagarmossen. En återkommande inventering av hela detaljplaneområdets fågelliv föreslås genomföras efter att området bebyggt. En lägsta nivå är att de arter som särskilt noggrant utretts följs upp, men det är värdefullt att inventera även övriga arter.

Frågan om ansvar för uppföljning av skyddsåtgärder, samt återkommande fågelinventering, bör utredas.

Referenser

Tryckta källor:

Bannerman 1954. The birds of the British Isles. London.

Ekologigruppen 2021. Naturvärdesinventering Entré Bagarmossen. Naturvärdesinventering enligt SIS 199000:2014 med tillägg.

Fuller 1982. Fuller, R.J. Bird habitat in Britain. Calton. Fulton.

Lunds universitet 2023. Green M., Haas F., Lindström Å. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2022.

Naturvårdsverket 2009. *Handbok 2009:2. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Ottosson, U., R. Ottvall, J. Elmberg, M. Green, R. Gustafsson, F. Haas, N. Holmqvist, Å. Lindström, L. Nilsson, M. Svensson, S. Svensson, and M. Tjernberg. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. SOF, Halmstad.

Ottvall, R., 2024. In press. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst.

RRK 2024. Arbetsmaterial från lokala RRK, (Stockholm) inför arbete med uppdatering av Ottosson et al, 2012.

SFS 2007:845. Artskyddsförordning

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

Sveriges fåglar 2023. BirdLife Sverige i samarbete med Lunds universitet. Publikationen bygger på resultat från inventeringar gjorda till och med 2022.

Voous 1960. Atlas of European birds. London.

Digitala källor:

Artdatabanken 2021 Artfakta. Webverktyg för sökning om fakta om arter. <https://artfakta.se/artbestamning/> (Hämtad: 2024-06-18)

Analysportalen 2021. Svenska Life-Watch analysportal <https://www.analysisportal.se/> (Hämtad: 2021-11-24)

Artportalen 2021. Artportalen, rapportsystem för arter. <http://www.artportalen.se> (Hämtad: 2021-11-26)

Artportalen 2024. Artportalen, rapportsystem för arter. <http://www.artportalen.se> (Hämtad: 2024-06-18)

Bilaga 1. Karta över fynd av gröngöling med flera arter 2021

Bilaga 2. Detaljerad beskrivning av påverkan på arter

Nedan redogörs för alla de behandlade arterna i tabell 3 och 4 i huvudrapporten som bedömts ha boplat i detaljplaneområdet, för vilka området utgör en del av ett revir eller som födosöker regelbundet i området.

Beskrivningen av arternas krav på livsmiljö har främst hämtats från ArtDatabankens artfakta (ArtDatabanken 2021, 2024) och ur Fåglarna i Sverige – antal och förekomst (Ottosson m.fl., 2012). De nya uppgifterna om populationsstorlek i Stockholms län är arbetsmaterial från lokala RRK (Regionala Rapport Kommittén) inför uppdatering av Fåglar i Sverige. Den refereras som RRK 2024 i denna rapport. En beskrivning görs därefter av om arten bedömts häcka och/eller födosöka inom detaljplaneområdet, för vissa arter är dock kunskapen om detta bristfällig.

För varje art anges utifrån slutsatserna kring exploaterings påverkan om det bedöms att åtgärder inte behövs alternativt vilka åtgärder som bedöms nödvändiga. Om åtgärder bedöms nödvändiga beskrivs dessa utifrån en målsättning som innebär att åtgärderna bör leda till förbättrade förutsättningar för arten i fråga i så stor utsträckning att förbättringen med god marginal väger upp den förväntade negativa påverkan. Uppföljning, till exempel i form av en återkommande inventering, samt loggning av vilka åtgärder som genomförts, behövs dock för att klargöra hur respektive art svarar på skyddsåtgärderna. Om åtgärderna visar sig varit otillräckliga behöver de kompletteras genom ytterligare åtgärder.

Björktrast (NT)

Artens krav på livsmiljö

Björktrast häckar i skogar, ofta i glesa kolonier i anslutning till odlad mark. Arten häckar också i stadsnära områden, i parker och trädgårdar. Dagmaskrika gräsmattor och åkermark fungerar som viktiga födosökmiljöer men arten är allätare och äter också bär och insekter. Den har i närheten av städer ofta sin boplat i anslutning till mänsklig bebyggelse där den får visst skydd från predatorer, jämfört med i skog.

Björktrast häckar gärna i parker, fruktträdgårdar, alléer och trädgårdar. Närheten till dessa människoskapade miljöer medför sannolikt ett större skydd mot predatorer (Bannerman 1954).

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Baserat på Ekologigruppens inventering 2021 bedömer vi att tio par troligtvis häckar och har sin boplat inom detaljplaneområdet, varav åtta par i och i nära anslutning till kvarteren A–H och troligen också I (figur 4, tabell 1).

Bedömning av exploaterings påverkan

På grund av populationsminskning, drygt 50% de sista 20 åren, är arten rödlistad som nära hotad. Den svenska populationen uppskattades 2018 till 594 000 par och med en fortsatt negativ trend. Populationen i Stockholms län bedöms i dagsläget uppgå till 11 000 par (RRK 2024).

De åtta paren som bedömdes häcka inom och i anslutning till kvarteren A–H, och troligen I kommer sannolikt att påverkas av detaljplanen eftersom boplatser eller delar av reviren närmast boplatser tas i anspråk.

Utan skyddsåtgärder bedöms det finnas risk för påverkan på den lokala populationen. Detta genom att lämpliga boträd för arten nära bebyggelse tas bort, samt risk för minskning av födosöksmiljö under häcktid.

Björktrasten förekommer generellt talrikt i den typ av halvöppna parkmiljöer som sannolikt kommer att ha stor utbredning inom detaljplaneområdet efter exploateringen. Arten kan till och med gynnas av att skogspartierna blir mer parkartade, samt närhet till hus. Utan plantering av träd invid hus och anläggande av gräsytor på kvartersmark riskerar dock arten att påverkas.

Åtgärder

Björktrastens förutsättningar för häckning och födosök inom detaljplaneområdet förväntas utan skyddsåtgärder att minska till följd av ny markanvändning, varför rekommendationen är, av försiktighetsprincipen, att genomföra skyddsåtgärder.

Spåra minst tre träd i varje kvarter invid ny bebyggelse. Det är viktigt att det finns en kontinuitet av vuxna träd i alla kvarteren (i och i nära anslutning till kvarteren A–I (figur 4) så att det finns lämpliga platser för björktrasten att bygga bo och födosöka i.

Tillse att det alltid finns tre träd per byggnad inom 6 meter från alla byggnader.

Ytan av gräsmattor och andra typer av öppna gräsmarker kommer att minska i flera kvarter. Miljön utgör viktig plats för födosök för arten. Den minskade ytan måste i de fall ytan minskar kompenseras med kvalitet genom att som restaurerande åtgärd göra de öppna gräsmarkerna mer artrika genom att så in örter och att sköta dem på ett sätt så att artrikedomen ökar, till exempel genom långgrässkötsel. Det är också önskvärt att bärande träd, exempelvis rönn, oxel, körsbär och enbuskar planteras och kan utgöra en födokälla för björktrast (tabell 4).

Grönfink (EN)

Artens krav på livsmiljö

Grönfink (figur 8) häckar i skogsbryn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar.

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Tre revir av grönfink bedömdes förekomma i detaljplaneområdet och Ekologigruppen bedömer att grönfinken sannolikt häckar i detaljplaneområdet. Några boplatser hittades inte men delar av reviren omfattar kvarter A, B, D, F, G och H, samt troligen också I (figur 5, tabell 1).

Bedömning av exploateringens påverkan

Ekologigruppens bedömning är att ianspråktagande av områden (delar av reviren omfattar kvarter A och B, D, samt F, G och H, samt I (figur 5) där grönfink troligen har häckat under 2021 innebär påverkan på revir nära boplatser. Om inte skyddsåtgärder genomförs bedöms det finnas risk för att bevarandetillståndet för artens lokala population påverkas negativt.

Den svenska populationen av grönfink uppskattades 2018 till 211 000 par (Sveriges fåglar 2023), att jämföra med den uppskattade populationen runt 2010 som var 640 000 par (Ottosson 2012), varav cirka 21 000 par i Stockholms län (RRK 2024). Det innebär att

populationen har minskat med cirka 60% på cirka 10 år och trenden är dessutom fortsatt nedåtgående (Lunds universitet 2019) på grund av sjukdomen gulknopp.

Av försiktighetsprincipen rekommenderas att utföra skyddsåtgärder för att minimera risken att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen.

Åtgärder

Det är viktigt att det finns en kontinuitet av vuxna träd i kvarter A och B, D, F, G, H, och I, samt i övriga delar naturmark i detaljplaneområdet, så att det finns lämpliga skogsbrynsmiljöer för grönfinken att bygga bo och födosöka i. Vidare bör bärande träd, exempelvis rönn, oxel, hägg, körsbär, nyponrosor och hagtorn planteras som kan utgöra häcknings- och födosökmiljöer. Denna åtgärd syftar till att kompensera för nedtagna träd i skogsbrynsmiljöer.

En viktig födokälla för grönfinken och för andra finkar, sparvar och lärkor är frön.

Ängsmarker, fält och gräsmarker nyttjas vid födosök, även vintertid är dessa miljöer viktiga där kvarstående växter kan hysa frön och annan föda.

Grönfink kan på sikt gynnas av att skogspartierna i kvarteren och detaljplaneområdet blir mer parkartade.

Figur 8. Tre par grönfink, rödlistad som starkt hotad (EN), häckade troligtvis inom utredningsområdet och inom delar av kvarteren A, B, D, F, G och H, samt troligen också I. Foto: © Magnus Nilsson.

Gröngöling (rödlistad 2015)

Artens krav på livsmiljö

Gröngöling förekommer tämligen allmänt i Götaland och Svealand (inte på Gotland) och längs Norrlandskusten upp till Medelpad. Arten förekommer främst i betade skogar eller lövrika skogar med god förekomst av myror. Vintertid är stackmyror viktig födokälla och sommartid tuvmyror.

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Gröngöling hördes vid ett tillfälle vid ett av fältbesöken i samband med inventeringen (karta bilaga 1). Bedömning var att arten inte hade sin boplats inom detaljplaneområdet 2021 men att

delar av området ingick i artens revir (tabell 1). Gröngöling har häckat inom detaljplaneområdet 2018 enligt Artportalen 2018, då fynd av en vuxen individ som matade en unge finns registrerat (inom objekt 3 figur 3). Även 2023 sågs en vuxen gröngöling mata ungar i naturvärdesobjekt 2, väster om kvarter F (Artportalen 2024). Gröngöling var tidigare rödlistad (2020) men numera bedöms populationen vara livskraftig. Trots det är gröngöling fortfarande en lokalt ovanlig fågel, och populationen i Stockholms län uppskattas till endast 1 500 par (RRK 2024).

Bedömning av exploaterings påverkan

Eftersom det endast finns en observation av gröngöling under inventeringen är bedömningen att arten inte häckade inom detaljplaneområdet under 2021. Eftersom arten häckade 2018 och 2023 (strax väster om kvarter F) är bedömningen att det förekommer lämpliga häckmiljöer i planområdet. Arten har stora revir och har sannolikt sin boplatz inne i Nackareservatet vissa år. Av försiktighetsprincipen görs bedömningen att detaljplaneområdet utgör en häckningsmiljö för gröngöling och arten kan påkomma att påverkas genom att delar av livsmiljön bebyggs. Det är främst förlust av skogsmark, bryn och gräsmarker med förekomst av myrstackar, samt äldre lövträd som påverkar arten negativt.

Åtgärder

- Kvalitetshöjande åtgärder i kvarteren och i detaljplaneområdet som att utveckla lövrika skogsbryn.
- Spara och skydda gamla träd, särskilt lövträd och hålträd i kvartersmark.
- Död ved grövre än 30 cm sparas i naturmarken.
- Minst en hektar ängsmark anläggs på naturmark i planområdet. På ängsmarker gynnas födan tuvmyror. I ängsmarken kan med fördel enstaka buskar som slån, en eller hagtorn planteras in.
- Bibehåll stackar med skogsmyror inom skogsmarken.

Stare (VU)

Artens krav på livsmiljö

Staren (figur 9) häckar huvudsakligen i anslutning till odlad mark, trädgårdar och parker. Arten är under häckningstid helt beroende av öppna gräsmarker med kortvuxet fältskikt. Den utnyttjar bland annat gräsmattor, välganter, nysådda åkrar och liknande för födosök. Boet läggs i befintliga håligheter, till exempel ett gammalt bohål av större hackspett eller gröngöling, i holkar eller under tegelpannor.

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Två par stare konstaterades häcka inom detaljplaneområdet. Båda paren häckade i hålträd och sågs mata ungar. Det ena paret häckade i nära anslutning till kvarter A, det andra paret i kvarter C. Ytterligare en observation gjordes av stare nära kvarter H (figur 5, tabell 1).

Bedömning av exploaterings påverkan

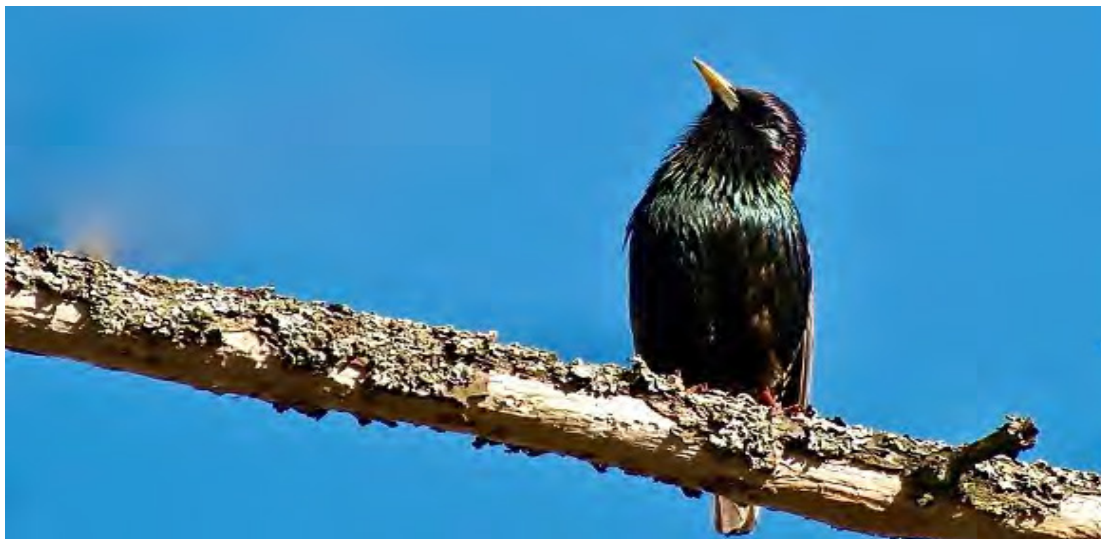
Exploateringen bedöms påverka livsmiljöer för stare. Stare är rödlistad som VU-sårbar på grund av att populationen har gått ner med drygt 40% de senaste 20 åren (Sveriges fåglar 2023). Populationen i Stockholms län bedöms i dagsläget uppgå till 33 000 par (RRK 2024). Trenden för stare är fortsatt nedåtgående både i Sverige och övriga Europa (Lunds universitet 2019),

Starens förutsättningar för födosök inom detaljplaneområdet kommer sannolikt att minska genom att ytan gräsmattor som är lämpliga för artens födosök kommer att minska. Förekomst av hålträd som växer ostört riskerar också att minska genom planen. Bedömningen är att skyddsåtgärder bör genomföras då planen riskerar att påverka den lokala populationen av stare negativt.

Åtgärder

Starens häckning bör säkerställas genom att 24 holkar lämpliga för arten sätts upp. Lämpliga platser för att sätta upp holkarna är i träd som växer i eller nära brynen mellan träddungar och öppen mark (tabell 4). Det är också viktigt att se till att kompensera den minskade ytan gräsmattor och andra typer av öppna gräsmarker genom att öka kvalitén på dessa ytor. Det är viktigt att gräsmarkerna får en större örtrikedom och biologisk mångfald jämfört med dagens situation och att ytan artrik gräsmark blir minst dubbelt så stor som den minskade ytan gräsmarker i planområdet.

Under förutsättning att lämplig skötsel utformas för detaljplaneområdets och kvartersmarkens naturområden är det också möjligt att på längre sikt förbättra förutsättningarna för starens häckning i området. En sådan skötsel bör bland annat gå ut på att lämpliga framtida boträd sparas och gynnas i lämpliga lägen, bland annat brynmiljöer. Även med en ändamålsenlig skötsel tar det lång tid innan lämpliga boträd med ihålligheter utvecklas.

Figur 9. Två par stare (rödlistad som sårbar, VU) häckade i utredningsområdet. Båda paren sågs mata ungar. Foto: © Magnus Nilsson.

Svartvit flugsnappare (NT)

Artens krav på livsmiljö

Svartvit flugsnappare häckar i löv- och blandskog samt i trädgårdar och parker.

Förekomst i detaljplaneområdet och dess närhet

Ekologigruppens observationer under inventeringen 2021 tyder på att ett par svartvit flugsnappare har sin boplats i en holk inom detaljplaneområdet i nära anslutning till kvarter A. Ytterligare två sjungande hanar noterades nordväst om kvarter C (figur 5, tabell 1). I Artportalen 2021–2000 finns flera fynd av arten utanför detaljplaneområdet.

Bedömning av exploaterings påverkan

Populationen av svartvit flugsnappare har minskat med cirka 19% de senaste 10 åren och arten är rödlistad som (NT) nära hotad (Artfakta 2021). Den svenska populationen bedömdes 2018 uppgå till drygt 1,1 miljoner par, varav cirka 64 000 par i Stockholms län. Enligt nya rön (Sveriges fåglar 2023) har arten ökat över den senaste 10-årsperioden. Arten har således en positiv trend och påverkan på ett eller två par bedöms inte försvåra bibehållandet av en tillfredsställande nivå för artens population. Dock kommer paret som häckade i en holk i nära anslutning till kvarter A påverkas negativt när kvarteret exploateras. Som en icke tvingande åtgärd rekommenderas att holkar sätts upp

Åtgärder (ej tvingande)

25 holkar som utformas för att vara särskilt lämpliga för svartvit flugsnappare sätts upp i lämpliga lägen inom detaljplaneområdet och inom kvartersmark. Partier av den kvarvarande skogen sköts så att den passar arten, till exempel genom att utveckla och gynna brynmiljöer och skogsbryn, gynna lövträd och lövbuskar. Spara befintliga hålträd och mogna träd som kan utvecklas till sådana. Ersätt genom kompenserande skyddsåtgärder minskad yta skogsmark med ny och sköt och skyddad naturmark i detaljplaneområdet så att naturvärdena knutna till träd och skogsmark gynnas. Plantera till exempel säl, hägg, skogsalm och lönn i syfte att skapa en skogsdunge.

Övriga fågelarter

Enligt Artskyddsförordningen 2022-10-01 gäller för alla fågelarter att de inte avsiktligt får dödas eller skadas. Genom att inte genomföra avverkning av träd och buskar under fåglarnas häckningssäsong kan detta undvikas. Påverkan på markväxtligheten inför byggnadsarbeten måste också genomföras under den tid på året då fåglar inte häckar. I denna del av landet kan häckningsperioden normalt definieras som 15 mars till 31 juli. Vidare gäller att det är förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningssäsong, om inte störningen saknar betydelse för att bibehålla populationen av fågelarten på tillfredsställande nivå.

De fåglar som listas i tabell 2 i huvuddokumentet och som häckar i kvarteren, har så stora populationer att det vid normala exploateringsärenden inte behöver tas fram en särskild utredning art för art för att utreda påverkan på populationen. Åtgärder som genomförs i syfte att bibehålla kontinuerlig ekologisk funktion (faktaruta) för de arter som omfattas särskilt noggrann utredning gynnar även dessa mer vanligt förekommande fågelarter som oftast har relativt begränsade kvalitetskrav på sin livsmiljö.

Referenser

Tryckta källor:

Bannerman 1954. The birds of the British Isles. London.

Lunds universitet 2023. Green M., Haas F., Lindström Å. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2022.

Ottosson, U., R. Ottvall, J. Elmberg, M. Green, R. Gustafsson, F. Haas, N. Holmqvist, Å. Lindström, L. Nilsson, M. Svensson, S. Svensson, and M. Tjernberg. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. SOF, Halmstad.

RRK 2024. Arbetsmaterial från lokala RRK, (Stockholm) inför arbete med uppdatering av Ottosson et al, 2012.

Digitala källor:

Artdatabanken 2021 Artfakta. Webverktyg för sökning om fakta om arter. <https://artfakta.se/artbestamning/> (Hämtad: 2024-06-18)